

zkušeností se škálou demokratických způsobů překonávání problémů do stavu trvalé (nikoliv nutně) zpožděnosti. Přesně proto, navzdory četným slabinám a navzdory tomu, že hraje roli četníka a symbolizuje vynucenou spravedlnost, ICTY reprezentuje bod, ze kterého sociální rekonstrukce může začít, nebo lépe řečeno bod, ze kterého sociální rekonstrukce začít musí, bez ohledu na to, kdy vzniknou podmínky pro její začátek. Otázka kdy budou požadavky Tribunálu akceptovány ve společnostech bývalé Jugoslávie jako vlastní zájmy, je problémem, na který má Mezinárodní trestní tribunál pro zločiny v bývalé Jugoslávii omezený vliv.

Použitá literatura a zdroje:

- Beogradski centar za ljudska prava:** (2004), Stavovi prema domaćim pravosudnim organima za ratne zločine i Međunarodnom krivičnom tribunalu za bivšu Jugoslaviju u Hagu [online]. [cit. 8.10.2006]. Dostupné z: <http://www.bgcentar.org.yu/index.php?p=217>
- Berkeley, The Human Rights Center and the International Human Rights Law Clinic, University of California, Berkeley, and the Centre for Human Rights, University of Sarajevo:** (2000), Report: Justice, Accountability and Social Reconstruction: An Interview Study of Bosnian Judges and Prosecutors. *Berkeley Journal of International Law* (18) 102: 5-49
- Bildt, Carl:** (2000), Is the Peace a Success? [online]. [cit. 7.10.2006]. Dostupné z: <http://www.bildt.net/index.asp?artid=176>
- Calrson, Eric Steiner:** (2006), The Hidden Prevalence of Male Sexual Agenda During War. *The British Journal of Criminology* (46) 1: 15-24
- Chandler, David:** (2005), "From Dayton to Europe". In David Chandler (ed.). *Peace without Politics? Ten Years of State-Building in Bosnia*. Routledge, an imprint of Taylor & Francis Books Ltd, 63-89
- Chandler, David:** (2005), Ten years on: who's running Bosnia? [online]. [cit. 7. 10. 2006]. Dostupné z: <http://www.spiked-online.com/Printable/0000000CAE83.htm>
- Dedić, Jasminka, Vlasta Jalušić and Jelka Zorn:** (2003), *The Erased: Organized Innocence and the Politics of Exclusion*. Ljubljana: Mirovni inštitut
- ICTY:** (1996), Sexual Assaults and the ICTY. *ICTY Bulletin*, 7:5
- ICTY:** (2006), Statute of the Tribunal [online]. [cit. 5.10.2006]. Dostupné z: <http://www.un.org/icty/legaldoc-e/index.htm>
- Mundis, Daryl A.:** (2005), The Judicial Effects of the "Completion Strategies" on the ad hoc International Criminal Tribunals. *The American Society of International Law American Journal of International Law* (99) 142: 1-25
- Murphey, Sean D.:** (1999), Developments in International Criminal Law: Progress and Jurisprudence of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. *The American Society of International Law American Journal of International Law* (93) 57: 1-34

ZNOVUZROZENÍ NATIVNÍ KULTURY V AUSTRÁLII - PÉČE O RODINU A ŽENSKÁ SPIRITUALITA

Jana Kulhánková (UK FHS)

Real 'traditions' can be invented, just as 'imagined communities' can be real communities – assuming we recognise social reality as a social construct.
Alan Barnard 2006:7

The only way how to keep this country healthy is to practice cultural business here.
Samuel Watson, Aboriginal elder, Yuggera community, Brisbane

Aboriginal women just need to be women.
Jackie Huggins, Aboriginal historian and activist

Summary:

This article discusses contemporary Aboriginal efforts for cultural self determination and self management in the context of Indigenous cultural revitalisation. It deals with a case of a how an Indigenous women's child care organisation engages in revitalisation of traditional Australian Indigenous culture in urban context. I will address the principles of a women's Indigenous Family Care centre, Kummara, in Brisbane (Queensland) where I volunteered, and maintained an ethnographic research. Kummara is based on family care, strengthening of women's business, and reconnecting Aboriginal women to their cultural role. The organisation addresses the consequences of the Stolen Generations which was a forcible separation of Aboriginal children from their families, their re-education and Christianisation for the duration of 50 years (1910–1969) of Australian history. Main points of this study are that Aboriginal women practicing family care and women's spirituality in Kummara, contribute to revitalisation of traditional Indigenous culture. This

occurs mainly in education of children and young people (implementing rites of passage and parental programs), and in reconnecting to the traditional role of women in family, community and in spiritual life. In the Aboriginal context of health, the women in Kummara engage in a process of cultural, spiritual and emotional healing. They have adapted their ways of doing this to modern society and have been influenced by different Western and other cultural concepts while still trying to preserve elements of their 'traditional' past. By nature, the women's perceptions of what is Aboriginal today differ, as their personalities differ. Therefore, the process of revitalising the women's culture seems to be inconsistent. Similarly to other Aboriginal institutions, it may also be driven by various political interests and aims as it is balancing in between the mainstream and the community demands. I argue that Kummara is a good example of how fruitful, though complicated, it is to find a common definition of Aboriginal culture that can be said to be shared. What I can bring into the debate of cultural invention is an acknowledgement that the women of Kummara are aware of the innovative and adaptable nature of their own culture, communicate it, and understand it as a necessary process of cultural dynamism and change.

Výzkumem původních obyvatel Austrálie a především jejich „tradiční“ kultury se zabývali velikáni typu Radcliffe-Browna (1931), Émile Durkheima (1912), Clauda Lévi-Strausse (1962), či Freda Myerse (1984, 1986 atd.). Dnešní Australci mají už velmi daleko ke zkreslené klasické představě „domorodce“ v buši, třímajícího v jedné ruce bumerang. Od samých počátků kolonizace Brity v roce 1788 se život původních obyvatel – jen obtížně můžeme v případě stovek různých klanových skupin s různými jazyky i sociální organizací mluvit o jedné kultuře – mění k nepoznání. Předmětem zájmu se pak stávají Australci v prostředí měst, politické otázky, územní práva a zejména samotná identita dnešních Australců. Tvoří dnes pouhých 2,4 % australské populace, tj. méně než 500 tisíc. Převážná část sice žije v oblasti velkoměst, 27 % však stále bydlí v odlehlých oblastech.¹ Mezi ostatními menšinami v Austrálii jsou na tom zdravotně, vzdělanostně a socioekonomicky zdaleka nejhůře. Průměrná délka života je u nich o sedmáct let kratší, než je australský průměr. Přestože posledních

¹ Podle statistik je dnes přes 30% Australců alespoň vyučených, 38% zaměstnaných, a 30% má vlastní byt (Health and Welfare of Australia's Aboriginal and Torres Strait Islander Peoples. Australian Institute of Health and Welfare. Commonwealth of Australia. Canberra 2005).

deset let přineslo výrazný pokrok v oblasti zaměstnání, vzdělání i existenčních podmínek Australců; ve městech stejně jako v odlehlejších komunitách přetrvávají problémy s kriminalitou, alkoholismem, drogovou závislostí, a projevy agrese vůči bílým, i vůči členům vlastních komunit. V rodinách přibývá domácího násilí, přičemž agresory jsou muži i ženy. Austrálie je dnes v procesu tzv. usmiřování (*reconciliation*), neboli „utváření novodobých vztahů mezi Australany a původními obyvateli“² a současně dekolonizace, neboli „reflexe všech aspektů kolonizace a zejména jejího dopadu na původní obyvatelstvo a jeho životní prostředí“³. Právo Australců na svébytnou kulturu i přirozený životní prostor však v moderní západní zemi představuje jistou třecí plochu kulturních a politických zájmů. Zcela fundamentálně totiž spadá do politické oblasti, a to otázky *land rights*, neboli pozemkových práv. Současné zákony požadují, aby Australci prokázali vlastnictví půdy tím, že v této oblasti po dobu nejméně dvou generací nazpátek praktikovali vlastní kulturu, tradice a zvyky s ní spojené. V případě Australců kteří byli násilně vykořeneňeni ze svého území je však tato průkaznost v podstatě nemožná. Tato skutečnost do velké míry přispívá k formování „novodobých tradic“, k dokazování spojení s konkrétním územím a půdou pomocí moderního osvojování si prvků tradiční kultury a hlášení se k jakési obecné ideologii „Australství“. Současně proklamované kulturní sebeuvědomění Australců je do velké míry postaveno na situování se do role obětí kolonizace, a na generačním přenosu tohoto traumatu. Současným kulturním trendem v oblasti řešení těchto psychologických následků, stejně jako kulturního sebeurčení, je právě inspirace původní kulturou. Australci tak proklamují své spirituální spojení se zemí a přírodou, duchy předků a přírodní medicínou. Stejně tak prosazují obnovování spirituality, ceremonií a obřadů jako přechodových rituálů pro mladé, a zejména pak práva na australské území. Předmětem vědeckého i populárního diskurzu je, nakolik je tato proklamovaná kultura tradiční a nakolik je vlastně dílem politických zájmů, přání a manipulací (např. Kolig 1981 a 2000 či Maddock 2002). Přirozeně jde současně i o protiasimilační snahy, oponování masové kultuře bílé Austrálie (Kolig 2005). Vědecké představy o kultuře Australců i otázky jejich „původnosti“ se tak postupně proměňují, vychází z paradigmat doby. Početní autoři (Sutton 1988, Creamer 1988, Reay 1988, Cowlshawová 1993, Morton 1998, Kolig 2005, Maddock 2002, Merlanová 2005) se dnes věnují modernímu pojetí nativní kultury a nastiňují nejrůzněj-

² Merlan 2005:485

³ Thaman 2003:1

ší teorie její „revitalizace“ či „invence“. Jde vesměs o obracení se ke kořenům, k jakési společné mytické minulosti coby jistotám o původnosti. Ve své kultovní knize *The Invention of Tradition* definuje Hobsbawm s Rengerem invenci tradice jako „praktiky symbolického charakteru, s jasným řádem a pravidly, jež mají vstřípnit určité hodnoty či normy chování prostřednictvím jejich ritualizace. Ta má pak dokázat jejich dějinnou kontinuitu. Ve skutečnosti však většinou odkazují k té „vhodné“ minulosti, ze které lze v přítomnosti nějakým způsobem těžit.“⁴ Revitalizací pak autoři jako Anders Salomonson (1984) či Denis Chevallier (2005) rozumějí vědomé přijetí určitých dějinných praktik, spolu s jejich naplněním novými významy. Oba procesy se navzájem doplňují. Revitalizace, neboli ožívování a zpřítomňování prvků dřívější kultury bývá naplněna určitou volbou toho jaká tradice – ať je to rituál, umělecké dílo, oděv, písemný pramen (viz Rukopisy královédvorský a zelenohorský v českém prostředí) či jiný kulturní prvek – by se měla stát předmětem obnovy. Volba tak bývá pochopitelně utilitaristická. Jakmile se však kultura utváří a definuje vědomě, vždy se do určité míry objektivizuje a tím i představuje v jakémisi umělém světle. Kultura je přirozeně výtvorem neustálé činnosti a do jisté míry našeho „vynalézání“. Kulturní invence či invence tradice tak jak ji chápal Wagner, proto nemá žádný punc vyumělkovanosti či vymyšlenosti, nýbrž jde spíše o čistě aktivní utváření kultury v jakékoli historické epoše. „Vynalézání“ tradiční kultury se však děje prostřednictvím jejího křížení v moderní společnosti, která ji vždy do jisté míry modernizuje. Někteří autoři proto tvrdí, že ony vzkříšené tradice dávno nejsou skutečné neb nepramení ze svých kořenů. Jiní naopak tvrdí, že skutečné tradice se vynalézají neustále, stejně jako se donekonečna utváří kultura sama. Zatímco Reay (1988), Maddock (2002), či Morton (1998) popírají, že by se dnešní kultura Australců jakkoli podobala té původní, předkoloniální a veškeré snahy o utváření čehosi současného tak nejsou inspirovány původním vzorem, podle Suttona, Cowlshawové nebo Koliga je vznikající kultura „reflexivní a invenční“, což zahrnuje jak revitalizaci některých kulturních prvků z tradiční kultury, stejně jako kulturní výměnu s moderní australskou a obecně západní společností. Zatímco Sutton (1988) hovoří o „kulturním sebeuvědomění“, Cowlshawová (1993) zastává teorii o utváření „kultury vzdoru.“ Tento pojem je našemu prostředí vlastní v kontextu debat o kulturní identitě Romů či jiných etnických skupin – nejčastěji znevýhodněných minorit.

DUHOVÝ HAD, MYTICKÝ BYTOST Z LEGENDY O STVOŘENÍ SVĚTA, DÍLO ORGANIZACE KUMMARA, WEST END, BRISBANE

Přejdeme nyní k otázce, jak souvisí kulturní obnova Australců s rodinnou péčí a ženskou spiritualitou. Až do šedesátých let dvacátého století nebyli Australci oficiálně přítomni v australských učebnicích dějepisu. Nahlíželo se na ně jako na primitivní a zaostalé, nepřislušející mezi ostatní civilizované občany. Jelikož od osídlení Austrálie docházelo k přirozenému a později i nucenému míšení s bílou populací, ani se nevědělo, kdo vlastně ještě je Australce. Až do konce 60. let se pak skutečným krédem stává jejich kulturní i etnická absorpce, rozptýlení se v západní populaci. Současně s tím jsou ti „čistí“ Australci považováni za skutečné či autentické, zatímco ti částečně západní za „téměř Evropany“.⁵ Stejně tak i cílem politiky asimilace byla postupná ztráta speci-

⁴ Hobsawm a Renger (1983:2)

⁵ Dřívější označení *full-blood* a *half-blood* jsou dnes již politicky nekorektní.

fické kultury. Austrálci se měli stát součástí většiny, v ideálním případě drželi stejných práv a možností, stejné svobody i závazků. Nicméně tento přístup znamenal rapidní změnu, a to dokonalé vymizení tradičního způsobu života. Docházelo k násilným přesunům obyvatel do křesťanských misí a rezervací, stejně jako násilnému odebrání dětí z rodin – nejčastěji těch, které měly jednoho rodiče Evropana. Těmto dětem se dnes říká „ukradené generace“ (*Stolen Generations*). Šlo nejen o oficiální politiku vlády v rozmezí let 1910 až 1969, ale i o projev obecného stereotypního vnímání Austrálců jako neschopných postarat se o vlastní děti. Tento typ institucionalizace pokračoval až do konce sedmdesátých let, kdy došlo k zásadním politickým změnám – především díky tlaku z pro-Austrálských stran. Od této chvíle měly děti zůstat v péči rodičů či alespoň v prostředí komunity a jejich přesun měl být tím nejkrajnějším řešením. I v tom případě však děti měly zůstat přednostně v nativních rodinách. Kulturně odlišnému přístupu v péči o rodinu a děti se konečně dostalo jakéhosi uznání a systematicky se zakládala různá rodinná centra a podpůrné programy. Teprve referendum z roku 1967 zahrnuje Austrálce do národnostního sčítání. V řešení jejich existenčních problémů se angažuje Commonwealth – poskytováním bydlení, zdravotní péče, vzdělání a práce. V již zmiňovaném procesu dekolonizace prochází změnou celý austrálský zdravotní a sociální systém. Sedmdesátá léta jsou ve znamení takzvané *self-determination* a *self-management*, kdy se zakládají komunitní instituce sociální péče řízené Austrálci. Ve svých základech tyto organizace a centra spojují západní a nativní pojetí zdraví a sociálního blaha v určitý funkční celek. Personál je zaškolen v takzvaném „budování komunity“ (*community building*), modelu, jenž byl založen ve Spojených státech coby reakce na ekonomickou krizi ze sedmdesátých let. Prosazuje se komunitní, sdílené řešení problémů, respektování tradičních nativních směrnic péče (tj. respekt ke starším, k rolím muže a ženy v rodině, sdílení dojmů a pocitů) a spíše navádění klientů k vlastní svépomoci. Můžeme si klást otázku, jak jsou tyto nativní organizace úspěšné a skutečně nápomocné, kde získávají možnosti financování, i jak se jim daří jejich tradiční způsoby pomáhání naplňovat. Mohou být vůbec názory všech pracovníků na jejich fungování a naplnění komunitních ideálů jednotné? Těmto otázkám se budu věnovat v následujícím textu. Předkládám zde některé poznatky z vlastního výzkumu v organizaci rodinné péče, Kummara, a rovněž v praxi aplikuji teorii kulturní invence, která se v oblasti Pacifiku studuje již od osmdesátých let.

ČLENKY ŽENSKÉ NATIVNÍ ORGANIZACE KUMMARA A JÁ

Kummara – Watching over Children

Kummara (znamená „péče o děti“) je organizace nativních žen, založená a vedená Austrálkami v Brisbane – státě Queensland. Jedná se o neziskovou organizaci, z větší části sponzorovanou vládou, jejímž cílem je pomáhat rodinám Austrálců. Kummara usiluje zejména o to, aby se upevnily vztahy a respekt mezi rodiči a dětmi, vymezily se role matky a otce, stejně jako ženy a muže a aby rodiny ve městě zůstávaly pohromadě a žily v odpovídajících podmínkách. Jedná se do velké míry právě o snahu předejít dalším intervencím bílých sociálních pracovníků v nativních rodinách, opětovného odebrání dětí a rozpadu rodin. Kummara klade velký důraz na roli ženy a matky, coby vychovatelky a živitelky dětí. To má několik důvodů. Jedním z nich je tradiční, čímž míním předkoloniální model péče o děti, podle kterého připadala role vychovatelky a živitelky dětí do věku puberty jejich matce či babičce. Od iniciace pak výchovu chlapců přebrali muži, zatímco dívky zůstaly do založení vlastní rodiny v péči starších

žen. Výchova dětí a jejich bezpečí však byly v původních austrálských společnostech věcí celé komunity. Každý, kdo s nimi byl spřízněn nebo vázán přátelstvím k jejich otci, byl za jejich výživu, výchovu a socializaci částečně zodpovědný. To odpovídá rodinnému uspořádání, ve kterém má dítě více než jednoho rodiče a samotné rodičovství je definováno spíše projevy blízkosti, než skutečnou příbuzností.⁶ Myers pak výchově přisuzuje zásadní vliv na utváření individuální a současně sociální identity. Individualita člověka je v tradiční společnosti Austrálců proměnlivá, neboť podléhá zásadním transgresím v jedincově životě. Jsou jimi kojení dětí, jejich výchova, iniciace mladých mužů, prováděná těmi staršími a jejich přebírání celého komplexu „vědění,“ stejně jako povinnosti jej nést po smrti stařešinů (*elders*). V Myersově podání se tak sociální identita jedince utváří za chodu, vlivem působení aktivit jeho opatrovatelů. Je složité domýšlet, jaký vliv pak mohl mít rozpad tradičního uspořádání společností Austrálců na jejich vnímání sebe sama i světa kolem.

Dalším důvodem proč ženy v Kummaře tolik zdůrazňují odpovědnost ženy za děti, jsou aktuální násilné události ke kterým dochází v odlehlých komunitách v Severním Teritoriu. Stává se, že muži – mnohdy i velmi respektovaní stařešinové – sexuálně obtěžují nezletilé děti. Jedná se přitom o členky vlastní komunity. Na vinně může být jejich opilost, ale také dezintegrace mužské sociální role, oslabení mužské a otcovské autority, nejasnost dříve těžce zpochybnitelných pravidel společenského styku a podobně. Zatímco dříve byly ženské a mužské záležitosti, práce a povinnosti jasně vymezeny, dnes jsou jejich definice velmi chatrné – ostatně jako v naší, západní společnosti. Konkrétně nativní ženy však s příchodem Evropanů zažily ve své pozici značnou degradaci. Černé ženy byly pro bílé muže pouhé objekty a staly se jimi dokonce i pro vlastní muže, jež mohli být ovlivněni právě chováním kolonizátorů. Podle mnoha nativních autorek jako Jackie Hugginsově (1998) či Larissy Behrendtové (1993) však přezíravý postoj ze strany většinové společnosti převládá dodnes. Jedním z hlubších cílů Kummary je proto jasné vymezení dnešní domény a úlohy ženy–matky v prostředí města.

V neposlední řadě je podtrhováno ženské podmíněno tím, že to byli právě mužští sociální pracovníci, kdo rozhodoval o osudu rodin v době austrálské politiky asimilace. To oni odebírali děti z rodin a rozhodovali o tom, které jsou příliš světlé a podstoupí nucenou převýchovu, vzdělání a christianizaci (již zmíněné „ukradené generace“). Cílem Kummary je dnes zabránit tomu, aby bílí sociální pracovníci mocensky zasahovali do fungování nativních rodin,

⁶ Více o rodinném uspořádání v tradiční společnosti. například Myers (1993) či Berndts (1983).

AUSTRÁLEC HRAJÍCÍ NA PŮVODNÍ NÁSTROJ DIDJERIDOO, SOBOTNÍ TRHY, WEST END, BRISBANE

a aby odebírání dětí z těchto rodin – z nejrůznějších důvodů – bylo nejčastějším řešením problému.

Nově vzniklé nativní organizace rodinné péče (např. Aboriginal and Torres Strait Islander Commission či Aboriginal Islander Child Care Agency) však vznikaly ve spolupráci s bílými sociálními pracovníky. Austrálci kteří v nich působili, se univerzitně vzdělávali a účastnili se nejrůznějších výcviků v oblasti sociální péče. Členy nativních organizací byli přirozeně muži i ženy, ale i zde jako na většině míst dominovali muži (viz. citace).⁷ To vše vedlo členku organizace, zabývající se rodinnou péčí, aby založila vlastní, čistě ženské centrum péče o rodinu a děti. Vznik Kummary coby ženské organizace byl tedy podmíněn více vlivy a stejně tak se dodnes vyvíjí její směřování. Prvotním cílem je pomáhat rodinám při výchově dětí, tj. podporovat sociálně znevýhodně-

⁷ Hlavní mluvčí komunity jsou často muži. Hovoří i za ženy. My ale chceme, aby ženy směly mluvit samy za sebe. Většina austrálské vlády je maskulinní, v politice není dostatek žen, které by rozhodovaly o státním řízení. Musíme se vrátit ke své roli v komunitě. Chceme, aby ženy rozhodovaly za své rodiny a děti. Mluvila jsem s mnoha ženami a všechny říkají to samé – „*ted je řada na ženách*“ (členka organizace Kummara, osobní rozhovor, 10/08/06).

né rodiny, nasměrovat je do dalších podpůrných institucí a pečovatelských služeb, zastupovat rodiče při soudních řízeních, organizovat programy rodičovské péče, budovat síť přátelských vztahů mezi rodinami, a současně komunitu a komunitní svépomoc. Pod Kummara spadá mateřská školka Koolyangarra, kde mohou pracující rodiče přes den nechávat své děti. Školka je otevřena pro všechny a je zde zhruba padesát dětí nativních, australských i příslušníků jiných etnik (např. súdánských). Některé z nich mají specifické problémy, jako nedoslýchavost, nesoustředěnost či autismus. Cílem Kummary je orientace na primární prevenci a tzv. multifunkční model péče, jež spočívá v celostním řešení jedincova problému. Organizace se tak zaměřuje na předcházení problémům se socializací i vzděláváním dětí, a to od nejnižšího věku. Děti, které mají problém se soustředěností podstupují nejrůznější lékařská vyšetření, přičemž důvodem – hlavně u nativních dětí – bývají sluchové problémy. Zatímco většinové organizace by nesoustředěné dítě mohly přesunout do zvláštní školy, Kummara hledá prvotní příčiny. Jak často tvrdily samy její členky, tato organizace usiluje o změnu ve strukturách sociální péče, a to pomocí holistického přístupu a bránění se odebrání nativních dětí z rodin a jejich umístování do bílých rodin. Kummara prosazuje takzvaný *Child Placement Principle*, podle kterého má dítě, pokud skutečně nemůže zůstat v původní rodině, přejít do péče: a) svých příbuzných, b) členů své komunity, c) jiných Austrálců.

Ženské otázky, ženský business

Poměrně nedávnou oblastí zájmu Kummary se staly ženské otázky, role ženy v moderní společnosti, ženská spiritualita a hledání jakési ženské duchovní obnovy. Doba mého příjezdu (léto 2006) byla ve znamení příprav již druhé ženské konference jménem *See Change*. Vedla k ní údajně obecně rostoucí potřeba ženské komunity v Brisbane a okolí řešit ženské otázky. Ženy často hovořily o tzv. „čase pro změnu“ a o „čase žen.“ Hlavními tematickými okruhy konferencí byla žena a mateřství, plánování rodičovské výchovy a programy primární prevence (například zavádění „moderní“ podoby přechodových rituálů pro mladé, coby prevence kriminality), stejně jako ženská spiritualita a léčení, ženy ve vedoucích pozicích a posílení role ženy v moderní australské společnosti – jinými slovy vše, co by ženy označily jako tzv. ženský business (viz.citace).⁸ Obou konferencí se zúčastnilo kolem sto padesáti žen ve středním věku z Brisbane

⁸ „Je to kokoli, co souvisí s ženskými záležitostmi, ženskou sexualitou, fyzickým, vírou a pocity – to vše jsou čistě a jen ženské záležitosti“ (členka organizace Kummara, osobní rozhovor, 25/08/06).

DĚTI V NATIVNÍM DĚTSKÉM CENTRU KOOLYANGARRA, WEST END, BRISBANE

a okolí. Šlo převážně o ženy ekonomicky aktivní, zaměstnané či podnikatelky, do velké míry také vzdělané. Lze-li v tomto případě mluvit o vyšším sociálním či symbolickém kapitálu tak, jak tento termín používá Bourdieu (1979), rozhodně šlo o ženy socioekonomicky dobře zabezpečené, o jakousi „elitu“, jenž se nepotýká s existenčními problémy jako mnozí původní obyvatelé na ulicích Brisbane. Nicméně je nemožné učinit srovnání na úrovni psychologické, neboť každá z přítomných žen v sobě nesla určitá emocionální traumata, ať spojená s životem vlastním (krize v rodině, domácí násilí) nebo svých rodičů (ukradené generace), nebo o ono proklamované nešťastné postižení kolonialismem a dosavadními předsudky majoritní společnosti vůči Austrálcům.

Cílem konference bylo najít společnou řeč v zásadních otázkách, kterými se jednotlivé komunity zabývají. Ze zásady společného rozhodování je však nutné, aby se slova ujala širší komunita. Účastnice se snažily nalézt jasné body v současné roli ženy a oblastí, které se jí týkají.⁹ Zabraly se rovněž do disku-

⁹ Austrálci měli tradičně velmi přesné vymezení ženských a mužských záležitostí, takzvaných *men's business* a *women's business*, dvou navzájem přísně uzavřených oblastí (viz. například Berndts 1983).

zí o tom, co dnes představuje někdejší mytologicky ustanovené vědění a rituály (tzv. *Aboriginal Law* či *Dreaming*), a současně jak je v moderním světě použit (viz.citace).¹⁰ Některé závěry se zdály být překvapivé. Kromě odkazování se k vazbám na minulost, sdílené mytologii a spiritualitě, došlo kupodivu i ke zdůrazňování kontaktu s přírodou, vodou, ideálu zdravé matky a silné rodiny, posílení ženského hlasu v komunitě, ale i emocionálního léčení. Zavádění internetových komunikačních skupin a tematických webů, stejně jako komunikace s nativními ženami v Kanadě a Severní Americe svědčily o vysoké úrovni technologizace těchto relativizačních úsilí. Došlo i na téma zavedení Dne Matky Země jako svátku spojení Australců s jejich půdou. Toto genderové spojení matky se zemí je však již něčím netradičním, přicházejícím zvenčí, možná i částečně ekologicky podmíněným, stejně jako samotný koncept Dne Matky, tedy svátek západního typu (Kolig 2005). Co se léčení v rámci komunity týče, na konferenci se představila podivuhodná organizace, snažící se Australcům – především ženám – pomoci zapomenout na jejich traumata, odstranit onen zdroj sebepodceňování a hanby, pramenící z jejich životních nesnází či jen z denní konfrontace s bílou australskou společností a jejími předsudky. Tato organizace organizuje poměrně nákladné workshopy a skupinové terapie, na kterých se ženy mají naučit zapomenout na minulá přikopí a začít nový život. Pro skutečnou účinnost je však doporučeno podstoupit více workshopů a tak zaplatit více peněz. Takováto forma pomáhání nám evokuje spíše principy fungování dnešních sekt. Jiné léčitelky představovaly alternativní formy medicíny jako práci s čakrami a meditací, masáže či aromaterapii. Účastnice uvítaly tyto prezentace s větším či menším nadšením, nicméně mé pochyby byly vyvráceny tvrzením, že je naprosto přirozené nechat kulturu jejímu přirozenému vývoji a nebránit se okolním zdrojům a ideologiím, jsme-li v jejich obklopení jednou nuceni žít (viz.citace).¹¹ Jedna z účastnic celou situaci komentovala následovně: „*Nerozumím tomu, proč tomuhle říkají New Age, když je to vlastně Old Age?*“ (konference See Change, 16/10/06). Společným mottem konference, stejně

¹⁰ „*Nejde o to vynalézt novou, ale znovu postavit starou kulturu Australců na někdejších principech*“ (členka organizace Kummara, osobní rozhovor, 25/08/06). „*Musíme prostě posílit to, co jsme kdysi vlastnily a praktikovaly. Jde o to opět uvést do chodu. Stejně jako se móda točí pořád dokola, tak i naše kultura je v našem nitru. Musíme ji jen zpřítomnit*“ (členka organizace Kummara, osobní rozhovor, 25/08/06).

¹¹ „*Většina lidí si myslí, že se chceme vrátit do minulosti a obnovit nějaké staré tradice. Ale tak to úplně nejde. Za žádnou cenu se dnes nemůžeme ztotožnit ani s někdejšími tradicemi, ani se západní kulturou. Co je vlastně ona autentická kultura, o které všichni mluví? Máme podle nich žít v buši a házet boomerang?*“ (členka organizace Kummara, osobní rozhovor, 12/10/06).

jako aktivit Kummary, bylo dělat věci po svém, nezávisle na západních představách vnucovaných zvenčí. Obecný úspěch měl projekt přechodových rituálů pro dospívající chlapce i dívky, navrhovaný Kummarou. Iniciace do dospělosti by podle představ Kummary měla pomoci řešit současné problémy mladých lidí, spojené s jejich vykořeněním, delikvencí, alkoholismem a podobně. Hlavní složku programu, který by probíhal v několika fázích po dva roky, by představovalo vzdělávání, učení se psychickým i fyzickým dovednostem, úctě ke starším a mezilidským vztahům.

Jelikož se Kummara pokouší inovovat své programy právě v závislosti na obecných potřebách komunity, výsledky konference byly vyhodnoceny, posouzeny a podrobeny dalšímu zpracování. Je otázkou, které z uvedených plánů a programů mohou ženy jednoho dne uskutečnit. Kummara je nezisková organizace, sponzorovaná převážně státem a vládou a její činnost tak podléhá jejich kontrole. To je dvojsečná zbraň, neboť Kummara musí své aktivity podřizovat jak zájmům komunity, tak svým sponzorům. Obecně je pro ni mnohem snazší získávat podporu na rodinné programy a péči o děti. Prosadit finanční podporu konferencí a komunitních setkání věnovaných ženským otázkám je mnohem složitější. Momentální zájem organizace je však pokračovat v řešení ženských otázek. Skutečné výsledky její činnosti nelze zatím hodnotit právě z důvodu političnosti jejích aktivit a snah. Zaměřenost na změnu v sociální péči může paradoxně Kummaru zpřístupňovat některým klientům. Potřeby Australců v těch nejhorších podmínkách na ulici jsou skutečně poněkud více existenční, než zaměření Kummary, nicméně to ji nelze vytýkat, neboť jejím primárním cílem není poskytování pečovatelské služby. Snahy Kummara – často spojované s péčí o děti či emocionálním „ozdravováním“ v rámci komunity – ať jsou jakékoli – je třeba vnímat spíše jako řešení určité kulturní mezery (Ogburn 1964), nedostatku v sociální i kulturní péči, kterou otvírá moderní společnost. Otázkou zůstává, do jaké míry tyto formy léčení souvisí s tradiční kulturou Australců. Jde o přirozené a plynulé obohacování se všemi dostupnými kulturními prvky a jejich vhodné použití či snad o sledování zájmů jedné sociálně zvýhodněné skupiny Australců? Mají tyto novodobé kulturní atributy vůbec vazbu na někdejší tradice? Nebo jsou snad – analogicky k teoriím kulturní revitalizace a invence – především zpřítomněním záměrně přizpůsobené minulosti? Jisté je, že ani novodobí Australci se neubrání kulturní globalizaci – a proč by také měli? Jejich otevřenost okolním kulturám a především většinové australské společnosti tak může být novou fází ve vývoji etnických vztahů v multi-kulturní Austrálii.

Použitá literatura:

- Barnard, A.:** (2006), Kalahari revisionism, Vienna and the 'indigenous peoples' debate. *Social Anthropology* (2006), Vol. 14, 1–16
- Berndt, C. and D.:** (1983), *The Aboriginal Australians – the first pioneers*. Australia: Picatori
- Behrendt, L.:** (1993), The Aboriginal Women and the White lies of the feminist movement implications for Aboriginal women in rights, *Australian Feminist Law Journal*, Vol. 1, 27– 44
- Bourdieu, P.:** (1984), *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge
- Chapman, R. and Munro, L.:** (2001), "Walking Together". The development of Indigenous multifunctional, strength-based service practice. Highgate Hill (QLD): Kummara Research incorporated
- Cowlishaw, G.:** (1993), Introduction: representing racial issues. *Oceania* 63 (3), 183–94.
- Hobsbawm, E. and Ranger, T.:** (1983), *The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge University Press
- Huggins, J.:** (1998), *Sister girl: The writings of an Aboriginal activist and historian*. St.Lucia: University of Queensland Press
- Kolig, E.:** (2002), Introduction: Cultural revival, the construction of Indigeneity, and the world- system. In: . In: Kolig, E. and Muckler, H. 2002. *Politics of Indigeneity in the South Pacific*. Hamburg: LIT
- Lévi-Strauss, C.:** (2001), *Totemismus dnes*. Praha: Dauphin
- Maddock, K.:** (2002), Revival, renaissance, and the meaning of modern constructions in Australia. In: Kolig, E. and Muckler, H. 2002. *Politics of Indigeneity in the South Pacific*. Hamburg: LIT
- Myers, F.:** (1993), Place, Identity, and Exchange: The Transformation of Nurturance to Social Reproduction over the Life-Cycle in a Kin-Based Society. In: J. Fajans, ed., *Exchanging Products: Producing Exchange*. Oceania Monograph, 43, 33–57
- Ogburn, W. F.:** (1964), *On Culture and Social Change*. Otis Dudley Duncan (eds.) Chicago: Phoenix Books; University of Chicago Press
- Radcliffe-Brown, A.R.:** (1930), The Social Organisation of Aboriginal Tribes. Part 1. *Oceania* 1/1, 34–63
- Sutton, P.:** (1988), Myth as history, history as myth. In Keen, I. (Ed.) *Being Black: Aboriginal cultures in 'settled' Australia*. Canberra: Aboriginal Studies Press
- Wagner, R.:** (1975), *The Invention of Culture*. New Jersey: Prentice-Hall Anthropology Series

KROJE, SVÉRÁZ, SECESE A RENÁTA TYRŠOVÁ: VÝSTAVA SVÉRÁZU V OBECNÍM DOMĚ 1915

Irena Štěpánová (FF UK)

Summary:

“The revived movement after Svěráz ... in the second year of the war was the first bolder manifestation of the Czech national longing,” Renáta Tyršová describes the exhibition of Svěráz. It was special from several points of view. Beginning of the war had aggravated and intensified perception of political, national and, of course, also social and cultural conditions. It was an uncertain period and full of severe deprivation, but also period of hope. Often, ethnography is perceived, in such tense situations, on a symbolic level. In the Czech context (as well as the European one) there were years of experience with ambitious interpretations of folk culture demonstrations. As if the interest in folk crafts followed social climate and escalated at times of crises or on the contrary euphoria. Both extreme situations resulted in a seemingly similar effect, need to publicly accept the legacy of past generations and manifest one’s own Czech national feeling. One of the favorite, even traditional forms of such demonstrations, was wearing of “national folk costumes”, or rather costumes that could be considered, in urban environment, national folk costumes. To put it differently, they were more less reasonably stylized clothes, inspired by folk costumes. It is natural that public’s attention, since the beginning of the war, returned again to roots and that, at times of generally forced cultural stagnation, the exhibition of costumes rooted in folk tradition, had a predetermined and guaranteed following and success. So much the more that it was an exhibition for women who had to shoulder the weight of unaccustomed responsibility to support the war effort. This event, although limited to Prague and its immediate vicinity, was thus a deed not just professional, artistic and cultural, but also political and to certain extent also emancipating. Its organizers and authors were predominantly women.